

Таким чином, врахування особливостей здійснення приватизації та прав трудових колективів дозволить підприємствам більш успішно адаптуватись до ринкового середовища.

Література

1. Бандурка О. М., Коробов М. Я. Фінансова діяльність підприємства. — К.: Либідь, 1998. — 312 с.
2. Економіка підприємства / За заг. ред. Ф. С. Покропивного. — К.: КНЕУ. — 2001. — С. 528.
3. Господарський Кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV.

УДК 658.3

Н. В. Задорожна, канд. екон. наук,
проф. кафедри стратегії підприємств
Т. В. Омеляненко, канд. екон. наук,
доц., докторант кафедри менеджменту,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ФАКТОРИ ВИРОБНИЦТВА ПІДПРИЄМСТВА ПОСТІНДУСТРІАЛЬНОЇ ЕПОХИ

Виділено базові фактори виробництва підприємства постіндустріальної стадії суспільно-економічного розвитку. Диференційовано якісні зміни у характері, співвідношеннях, комбінаційних зв'язках факторів виробництва.

Authors distinguish the basic factors of production of enterprise the postindustrial stage of social-economical development. The qualitative changes in nature, ratio, combinative connections of the production factors are differentiated.

1. В економічній теорії факторами виробництва називають блага природного та штучного походження, використовувані для виробництва необхідних людям продуктів і послуг. Фактори виробництва численні й різноманітні, проте вже наприкінці XVIII—на початку XIX ст. економісти почали вирізняти такі їх три групи: **земля, праця і капітал**. Спільною ознакою для них усіх є їх *фізичний* характер. Згодом до класичної тріади додалися два фактори *рушійного* характеру — **енергія**, завдяки якій виробництво власне й приводиться в дію, та **підприємницький талант**, що є непересічним рушієм розвитку бізнесу. Саме завдяки взаємодії цих п'яти

визначальних факторів виробництва сформувалася, викристалізувалася та досягла вищої фази свого розвитку індустріальна економіка.

2. Друга половина XX ст. ознаменувалася настільки численними різноплановими технологічними, економічними, соціальними зрушеннями, що це дало підстави проголосити про перехід людства до постіндустріальної стадії суспільно-економічного розвитку. В умовах постіндуалізму стратегічним фактором виробництва стають **знання** — результати інтелектуальної діяльності та прирівняні до них засоби індивідуалізації підприємств, а також вироблюваних ними товарів і послуг (бренд, репутація, патенти, знаки обслуговування та ін.). Велику роль починає відігравати **екологічний фактор**, який може виступати або як імпульс економічного зростання, або як обмеження можливостей останнього у зв'язку зі шкідливістю, забрудненням довкілля тощо.

3. З розвитком кібернетики, загальної теорії систем, комп'ютеризації життя суспільства виокремлюється і посідає визначальне місце ще один фактор виробництва — **інформація**. Інформаційні ресурси підприємства — це знання про підприємство як про виробничо-економічну систему (внутрішні інформаційні ресурси) та про середовище її функціонування — ринки, конкурентів, покупців, законодавчі акти тощо (зовнішні інформаційні ресурси), інформаційно-комунікаційні технології та ін.

4. Таким чином підприємство епохи постіндустріальної економіки, яку також часто називають «новою економікою», «інформаційною економікою», «економікою електронно-цифрового суспільства» характеризується набагато ширшим набором факторів виробництва. Але це не просте механічне розширення — вкрай важливими є **якісні зміни у характері, співвідношеннях, комбінаційних зв'язках факторів виробництва**.

5. На сьогодні всі фактори виробництва можна розглядати як **різні форми капіталу**. Так, **капіталізація** фактору виробництва «**Земля**» відбувається внаслідок широко здійснюваних рекультивуації земель, відтворення лісів, очищення питної води, видобутку корисних копалин тощо, які потребують активних зусиль, використання прогресивних технологій та значних вкладень коштів. Фактор виробництва «**Праця**» — всі види інтелектуальної або фізичної діяльності людини, використовувані у виробництві — забезпечується свідомо сформованою (освіта, професійне навчання, набуті компетенції, здоров'я і т. д.) сукупністю здібностей до продуктивної праці і виступає як **людський капітал**. **Підприємницька здібність** — особливий вид людського капіталу, представлений діяльністю щодо координації і комбінування всіх інших

факторів виробництва з метою створення благ та надання послуг. **Інформаційні засоби виробництва** також виконують *функцію капіталу*, забезпечуючи в процесі своєї продуктивної взаємодії з іншими факторами зростання авансованої вартості.

6. Відбуваються зміни у *превалюванні визначальних для підприємства факторів виробництва*. Стратегічним фактором стає інформація; **інформаційний капітал** перетворюється на безпосередню та головну виробничу силу нової суспільно-економічної формації. Інформація виступає як провідний *предмет праці*; також вона є і *засобом праці*, оскільки створює умови для зміни форми та властивостей предметів праці; посідає місце найбільшої цінності, головного *товару* сучасного суспільства; виробник інформації може продавати її багаторазово, не втрачаючи при цьому *права власності* на неї. Наслідком тотальної інформатизації стало формування **інформаційного сектору економіки**, що вважають основним індикатором переходу суспільства до постіндустріальної фази розвитку.

7. Докорінним чином змінюється *характер концентрації факторів виробництва*: Так, якщо традиційному промисловому підприємству властива *просторова концентрація* факторів виробництва, то підприємству постіндустріальної епохи властива *часова концентрація* факторів виробництва з частковою або повною елімінацією просторової. Значна частина операцій може здійснюватися територіально віддаленими один від одного виконавцями; працівники можуть виконувати свої функціональні обов'язки в режимі реального часу, живучи й працюючи при цьому у різних районах одного міста, або у різних регіонах держави, чи різних державах або ж навіть континентах.

8. Зміна характеру концентрації факторів виробництва призводить до трансформацій *трудового осередку* підприємства, який з централізованого колективного перетворюється на децентралізований, тобто на середовище, що складається з робочих місць, розосереджених у просторі, але об'єднаних у часі виконанням спільної роботи. У зв'язку з цим надзвичайно зростає значення інструментального забезпечення координації дій співвиконавців. При цьому втрачає своє значення властивий традиційному підприємству директивно встановлюваний жорсткий режим його роботи (регламентований термін початку та завершення зміни, тривалість перерв на відпочинок та особисті потреби працівників тощо). Працівники, задіяні в інформаційному виробництві, набувають значно більшої свободи відносно прийняття рішень щодо того, як і коли в межах визначених термінів виконувати постав-

лені перед ними завдання. Цим зумовлюється необхідність встановлення між ними постійно діючих комунікаційних зв'язків, що забезпечується, зокрема, завдяки електронній пошті, онлайн-овому веб-портальному доступу до єдиної інформаційної бази даних про виробничий процес тощо.

Література

1. *Задорожна Н. В.* Мікроекономічна теорія виробництва і витрат: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2003. — 219 с.
2. *Иноземцев В. Л.* За пределами экономического общества: Постиндустриальные теории и постэкономические тенденции в современном мире. — М.: Academia — Наука, 1998. — 640 с.
3. *Иноземцев В. Л.* На рубеже эпох. Экономические тенденции и их неэкономические следствия. — М.: Экономика, 2003. — 776 с.
4. *Мельник Л. Г.* Информационная экономика. — Сумы: ИТД «Университетская книга», 2003. — 288 с.

УДК 005.7

Ю. В. Задорожна, аспірантка кафедри менеджменту,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ПЕРЕПРОЕКТУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ СТРУКТУР ПІДПРИЄМСТВА: ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА СПОСОБИ ЇХ УСУНЕННЯ

Досліджено основні проблеми, які можуть виникати при перепроєктуванні організаційної структури управління та визначено способи усунення цих проблем.

Research basic transformation problems of organizational structure of management and certainly methods of removal of these problems.

Перехід до ринкових умов господарювання змушує підприємства, які опинилися в умовах наростаючої невизначеності, перепроєктовувати свою організаційну структуру управління (ОСУ) у більш гнучку. Але при проведенні перепроєктування ОСУ можуть виникати певні проблеми. Ці проблеми є зворотною реакцією системи, збалансованої і пристосованої до вже існуючих умов господарювання. Змінюючи ці умови, можна змусити систему підприємства реагувати — чинити опір.